

Nr 78.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med hemställan om riksdagens samtycke till meddelande av förordnande jämlikt 1 § valutalagen den 22 juni 1939 (nr 350); given Stockholms slott den 23 februari 1940.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Ernst Wigforss.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 23 februari 1940.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anför chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss:

I en till 1939 års lagtima riksdag avlåten proposition, nr 290, föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att antaga ett vid propositionen fogat förslag till lag om förfogande över utländska betalningsmedel m. m. under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden (valutalag). Propositionen bifölls av riksdagen (riksdagens skrivelse nr 399), varefter den sålunda antagna lagen av Kungl. Maj:t utfärdades den 22 juni 1939 (nr 350). Lagen trädde i kraft genast efter utfärdandet och gäller tillsvidare till och med den 31 mars 1940.

I annat sammanhang anmäler jag förslag om avlåtande till riksdagen av proposition angående förlängning av lagens giltighetstid till och med den 30 juni 1941.

I skrivelse den 22 februari 1940 ha *fullmäktige i riksbanken* hemställt, att Kungl. Maj:t måtte, efter att ha inhämtat riksdagens samtycke, meddela förordnande, som avses i 1 § nämnda lag. Vid skrivelsen har fogats förslag till valutaförordning, innefattande efter föreliggande behov avpassade bestämmelser angående handeln med valutor.

Till stöd för framställningen ha bankofullmäktige anført, att det i nuvarande läge vore nödvändigt att landets tillgångar i guld och utländska valutor disponerades på sådant sätt, att de tillgodosåge de för folkhushållet viktigaste behoven. I sådant syfte borde genomföras viss kontroll över valutarörelserna med stöd av de bestämmelser, som meddelats i valutalagen. För att tillgodose de nu aktuella kontrollbehoven hade inom riksbanken verkställts en överarbetning av det utkast till valutaförordning II, som fanns bifogat den proposition, med vilken valutalagen underställdes riksdagen. Riksbanken komme icke utan särskilt medgivande att utnyttja det begärda bemyndigandet för att rekvirera utländska betalningsmedel och utländska banktillgodohavanden eller söka åstadkomma en reglering av utrikeshandeln.

Över bankofullmäktiges framställning har yttrande inhämtats av *fullmäktige i riksgäldskontoret*, som lämnat förslaget utan erinran.

*Departements-
chefen.*

I likhet med fullmäktige i riksbanken och i riksgäldskontoret finner jag det inträdda läget motivera åtgärder till skydd för landets reserv av utländska betalningsmedel. Det är för närvarande av största vikt att möjligheterna att genom inköp från utlandet tillgodose landets behov av försörjningen nödvändiga varor icke i onödan beskäras. Även försvarspolitiska skäl påkalla en starkt restriktiv valutahushållning.

Enligt 1 § valutalagen äger Konungen under tid, då riksdagen är samlad, meddela i paragrafen avsett förordnande endast med riksdagens samtycke.

Mot det av fullmäktige i riksbanken överlämnade förslaget till valutaförordning har jag ej funnit anledning till erinran. För att bereda riksdagen tillfälle att taga ställning till förslaget torde detta jämte ett inom finansdepartementet utarbetat förslag till instruktion för ett riksbankens valutakontor få biläggas protokollet. Jag vill erinra att Konungen enligt 6 § valutalagen äger uppdraga åt riksbanken att meddela närmare föreskrifter rörande tillämpningen av meddelat förordnande samt att Konungen jämväl må uppdraga åt riksbanken att pröva och avgöra ansökningar om tillstånd, vartill förordnandet giver anledning, samt att i övrigt handlägga de ärenden, som föranledas av förordnandet, med skyldighet för riksbanken att ställa sig till efter rättelse av Konungen därutinnan meddelade särskilda föreskrifter.

Jag delar uppfattningen att rätten att rekvirera utländska betalningsmedel och utländska banktillgodohavanden icke lämpligen bör begagnas utan särskilt medgivande. Såsom framhållits i den proposition, med vilken valuta-

lagen underställdes riksdagen, är lagen icke avsedd såsom medel för en reglering av utrikeshandeln.

Frågan om sättet för redovisning av valutakontorets utgifter och inkomster torde få upptagas till avgörande i ett senare sammanhang.

Med åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att samtycka till att Konungen, i huvudsaklig överensstämmelse med vid protokollet fogade förslag till valutaförordning och instruktion för riksbankens valutakontor, meddelar förordnande som avses i 1 § valutalagen den 22 juni 1939 (nr 350).

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

H. Wihlborg.

Förslag
till
Valutaförordning.

Häri genom förordnas som följer:

Inledande bestämmelser.

1 §.

I denna förordning förstås med

betalningsmedel: sedlar och skiljemynt samt växlar, checkar och andra penninganvisningar;

utländska betalningsmedel: utländska sedlar och skiljemynt samt andra betalningsmedel, som innefatta rätt till betalning i utländskt mynt;

utländska fordringar: fordringar, som innefatta rätt till betalning i utländskt mynt och icke grunda sig på värdepapper, dock att till fordran, som här avses, ej skall räknas på avtal grundad fordran, där betalningen fortfarande är betingad av avtalets fullgörande å fordringsägarens sida;

utländska banktillgodohavanden: utländska fordringar, som innestå på räkning hos den, som inom riket äger driva bankrörelse eller som utom riket driver bank- eller bankirrörelse;

värdepapper: aktier, lottbrev och andra delaktighetsbevis i bolag samt obligationer och andra förskrivningar, vilka utfärdats för särskilda delar av skuldbelopp och uppenbarligen äro avsedda för den allmänna rörelsen, så ock handlingar, varigenom någon tillförsäkras förfoganderätt över värdepapper (certifikat);

utländska värdepapper: värdepapper, vilka äro utfärdade av någon, som är bosatt i utlandet;

vederlag i svenskt mynt: vederlag, som är bestämt att utgå i svenskt mynt eller som utgöres av fordringar eller värdepapper, vilka äro utställda i svenskt mynt.

Såsom bosatt här i riket anses enligt denna förordning, i vad angår fysisk person, svensk medborgare med fast bostad i Sverige, så ock utlänning, som haft fast bostad i Sverige sedan den 25 november 1939. Juridisk person skall anses vara bosatt i det land, där styrelsen har sitt säte eller, om styrelse icke finnes, där huvudkontoret är beläget.

Om köp och försäljning av utländska betalningsmedel och utländska fordringar.

2 §.

Utländska betalningsmedel och utländska fordringar må, mot vederlag i svenskt mynt, förvärfvas allenast från riksbanken eller genom dess förmedling och föryttras allenast till riksbanken eller genom dess förmedling.

Riksbanken äger meddela

a) bankaktiebolag tillstånd att, för egen eller riksbankens räkning, driva handel med utländska betalningsmedel och utländska fordringar;

b) postverket tillstånd att driva den handel med utländska betalningsmedel, som erfordras för verkets rörelse med postanvisningar och postgiro; samt

c) bankaktiebolag eller annan tillstånd att driva den rörelse med utländska betalningsmedel och utländska banktillgodohavanden, som riksbanken prövar erforderlig för allmänhetens tillhandagående med medel för reseändamål.

Bankaktiebolag, som erhållit tillstånd varom under a) sägs, benämnas i denna förordning valutabank.

3 §.

Riksbanken äger närmare bestämma, i vilken omfattning och på vilka villkor utländska betalningsmedel och utländska fordringar må, mot vederlag i svenskt mynt, förvärvas eller föryttras.

Om utförelse av betalningsmedel, fordringsbevis och värdepapper med mera.

4 §.

Betalningsmedel och värdepapper så ock fordringsbevis, vilkas företeende utgör villkor för rätt att kräva betalning, må ej utan riksbankens tillstånd utföras ur riket.

5 §.

Tillstånd av riksbanken vare ock erforderligt, därest

1) tillgodohavande här i riket skall överföras till konto eller räkning, som föres i utlandet, eller

2) den, som är bosatt här i riket, skall överlåta tillgång, som i 4 § sägs, å den, som är bosatt i utlandet, eller verkställa inbetalning å eller överföring till konto eller räkning, som här föres till förmån för någon, som är bosatt i utlandet.

Om införelse av betalningsmedel och värdepapper, så ock om försäljning av värdepapper.

6 §.

Svenska betalningsmedel så ock fordringsbevis, vilkas företeende utgör villkor för rätt att kräva betalning, ävensom talonger till värdepapper må ej utan riksbankens tillstånd införas till riket.

7 §.

Utän riksbankens tillstånd må värdepapper icke till riket införas annorledes än genom översändande till riksbanken eller till valutabank. Sålunda införda värdepapper må av valutabank utlämnas allenast i samband med deras försäljning eller återförande till utlandet, såvida icke riksbanken annat medgiver.

8 §.

Värdepapper, som efter denna förordnings ikraftträdande till riket införts eller som här förvaras för någon, som är bosatt i utlandet, må ej utan riksbankens tillstånd försäljas.

Vid meddelande av tillstånd, som i första stycket sägs, må riksbanken jämväl bestämma i vilken ordning försäljningen skall ske och i vilken omfattning säljaren skall äga förfoga över köpeskillingen.

9 §.

Vad i 7 och 8 §§ är stadgat skall ej äga tillämpning, därest värdepapper, vilka vid denna förordnings ikraftträdande förvaras i utlandet för någon, som är bosatt här i riket, översändas till riksbanken eller till valutabank.

Om skyldighet att avstå utländska betalningsmedel och utländska banktillgodohavanden med mera.

10 §.

Utländska betalningsmedel och utländska banktillgodohavanden, som tillhöra någon här i riket bosatt, skola i den ordning och omfattning riksbanken bestämmer av ägaren eller innehavaren erbjudas riksbanken eller valutabank till inlösen mot ersättning, som i valutalagen sägs.

I fråga om banktillgodohavande skall bank, hos vilken tillgodohavandet innestår, anses såsom innehavare.

Yppas vid ersättningsfrågas behandling olika meningar inom den i 4 § valutalagen omfördälda nämnden, gälle såsom nämndens beslut den mening, varom två av nämndens ledamöter förena sig, eller, där alla ledamöter hava olika mening, mellanmeningen.

11 §.

Inlöser riksbanken eller valutabank utländska betalningsmedel eller utländska banktillgodohavanden, vari borgenär har panträtt eller som han äger kvarhålla till säkerhet för sin fordran, skall ersättningen, där ej gäldenären och borgenären annorledes avtalat, överlämnas till överexekutor i den ort, där banken är belägen; och äge beträffande överexekutors förfarande med ersättningen bestämmelserna om fördelning av köpeskilling för utmätningsvis såld lös egendom motsvarande tillämpning.

12 §.

Ändå att utländska betalningsmedel och utländska banktillgodohavanden, som tillhöra någon här i riket bosatt, icke skola avstås till inlösen, må ej utan riksbankens tillstånd över dem så förfogas, att ägarens innehav av utländska betalningsmedel och utländska banktillgodohavanden därigenom förminsкас; dock att sådant tillstånd ej erfordras för föryttring till riksbanken eller till valutabank eller till den, som erhållit tillstånd, varom i 2 § andra stycket under c) sägs.

Vad sålunda är stadgat skall äga motsvarande tillämpning i fråga om andra utländska fordringar än banktillgodohavanden, där fordringarna tillhöra någon här i riket bosatt.

13 §.

Här i riket bosatt, som gentemot utlandet äger rätt att kräva betalning, må ej medgiva anstånd med betalningen eller träffa avtal om betalning annorledes än med vanliga betalningsmedel, med mindre det följer av handelsbruk eller annan sedvänja eller eljest betingas av omständigheterna.

Ej heller må här i riket bosatt till någon, som är bosatt i utlandet och med vilken han har gemensamt ekonomiskt intresse, i syfte att kringgå denna förordnings bestämmelser sälja varor till lägre pris eller av honom inköpa varor till högre pris än de i allmänhet gällande eller i samma syfte vidtaga andra liknande åtgärder.

Särskilda bestämmelser.

14 §.

Genom denna förordning göres ej inskränkning i riksbanken tillkommande befogenheter eller i den handlingsfrihet, som tillförsäkrats den internationella regleringsbanken i Basel (Banque des Règlements Internationaux).

15 §.

Denna förordning äger ej tillämpning å utländsk medborgare, som tillhör främmande makts härvarande beskickning eller lönade konsulat eller beskickningens eller konsulatets betjäning, ej heller å medlemmar av sådan persons familj eller hans enskilda tjänare, därest de bo hos honom och äro utländska medborgare.

16 §.

En var, som är här i riket bosatt, är pliktig att, i den omfattning riksbanken finner erforderligt, till riksbanken lämna uppgift angående

- a) de utländska betalningsmedel, utländska fordringar och utländska värdepapper, som han äger eller innehar;
- b) tillgångar i utlandet, vilka tillhöra eller finnas framdeles skola tillkomma honom;
- c) guld och guldmynt, som tillhöra honom och som förvaras här i riket; samt
- d) förpliktelser, vilka han åtagit sig eller för vilka han eljest häftar gentemot utlandet.

Där så erfordras för nödig upplysnings vinnande, äger riksbanken vid lämpligt vite förelägga uppgiftsskyldig att för riksbanken eller den, som handlar å riksbankens vägnar, tillhandahålla sina handelsböcker jämte därtill hörande handlingar.

17 §.

Riksbanken äger medgiva befrielse från eller lindring i de skyldigheter, som stadgas genom denna förordning.

18 §.

De närmare föreskrifter, som erfordras för tillämpning av denna förordning, meddelas av riksbanken.

Ansvarsbestämmelser.

19 §.

Den, som uppsåtligen

1) bryter mot någon av de i 2, 4—8, 10, 12 och 13 §§ meddelade föreskrifterna eller

2) genom oriktig uppgift förskaffar sig rätt till förvärv eller föryttring av utländska betalningsmedel eller utländska fordringar mot vederlag i svenskt mynt eller till riksbankens tillstånd, där sådant erfordras, eller

3) uraktlåter att fullgöra av riksbanken jämlikt 16 § första stycket föreskriven uppgiftsskyldighet eller ock

4) för fullgörande av sådan uppgiftsskyldighet, som under 3) sägs, avger oriktig uppgift,

straffes med dagsböter eller fängelse. Äro omständigheterna synnerligen försvårande, må till straffarbete i högst två år dömas.

Förbryter sig någon av vårdslöshet på sätt i första stycket sägs, vare straffet dagsböter. Äro omständigheterna synnerligen försvårande, må till fängelse i högst ett år dömas.

20 §.

Lika med olovlig utförsel i strid mot 4 § eller olovlig införsel i strid mot 6 eller 7 § anses försök därtill.

21 §.

Dömes någon till straff enligt 19 eller 20 §, må domstolen, efter ty skäligen finnes, kunna förordna, att betalningsmedel, fordringar eller värdepapper, som brottet avser, eller vederlag därför skola, ändock att de ej tillhöra den dömda, vara, helt eller intill visst belopp, förverkade till kronan eller att den dömda skall vara pliktig att till kronan, helt eller delvis, utgiva deras värde.

Påföljd av förverkande må dock ej inträda, där egendom, varom i första stycket sägs, tillhör annan än den dömda och ägaren icke finnes hava ägt kännedom om brottet eller skäligen anledning att misstänka detsamma.

22 §.

Den, som åsidosätter föreskrift, som med stöd av denna förordning meddelats av riksbanken, straffes, där ej gärningen i 19 eller 20 § är belagd med straff, med dagsböter.

Bryter någon mot förbud, som i 7 § valutalagen avses, vare ock med dagsböter straffad, där han ej är underkastad ansvar för tjänstefel.

23 §.

Delaktighet i brott, som i denna förordning sägs, straffes efter ty i 3 kap. strafflagen är stadgat, och skall därvid vad i 21 § sägs äga motsvarande tillämpning.

24 §.

Åtal för brott mot denna förordning anhängiggöres vid allmän domstol och utföres av allmän åklagare.

Förseelse, som i 22 § andra stycket sägs, må, där den ej innefattar tjänstefel, endast efter målsägandes angivelse åtalas.

Det ankommer på vederbörande länsstyrelse att på framställning av riksbanken, efter prövning av förekommande förhållanden, förordna om uttagande av vite, som i 16 § andra stycket sägs.

25 §.

Böter och viten, som ådömas enligt denna förordning, tillfalla kronan.

26 §.

I fråga om de i 4, 6 och 7 §§ meddelade förbud skall vad i förordningen den 3 mars 1916 om straff för olovlig varuutförsel m. m. och lagen den 8 juni 1923 om straff för olovlig varuinförsel är om beslag och tillsyn stadgat äga motsvarande tillämpning; dock att undersökning å person må å ort och i den ordning, som i sagda förordning och lag stadgas, företagas närhelst anledning därtill föreligger.

Övergångsbestämmelser.

27 §.

Denna förordning skall träda i kraft genast efter utfärdandet och gälla tillsvidare till och med den 30 juni 1941.

I fråga om sådant under tiden för förordningens giltighet begånget brott, som i förordningen avses, skall vad där är stadgat om påföljd av brottet äga tillämpning jämväl efter nämnda dag.

Genom förordningen upphäves kungörelsen den 26 maj 1939 (nr 195) om fortsatt giltighet av kungörelsen den 30 juni 1932 (nr 320) angående förbud mot utförsel från riket av vissa obligationer m. m.

28 §.

Oavsett vad i 3—5 och 12 §§ är stadgat må, intill den dag riksbanken bestämmer, en var, som är här i riket bosatt, förvärva och förfoga över betalningsmedel och fordringar för nedan angivna ändamål:

1) för att till person, som är bosatt i utlandet, fullgöra förbindelse, som blivit ingången före denna förordnings ikraftträdande och är till betalning förfallen, dock ej där uppsägning verkstälts efter förordningens ikraftträdande;

2) för täckande av löpande omkostnader i samband med rörelse, som drives å utrikes ort; samt

3) för gäldande av skäliga resekostnader.

Förslag
till
Instruktion för riksbankens valutakontor.

§ 1.

Valutakontoret utgör riksbankens organ för handläggning av frågor rörande tillämpningen av valutaförordningen den 1940.

§ 2.

Kontorets styrelse utgöres av riksbankschefen med vice riksbankschefen som personlig suppleant samt ytterligare högst sex ledamöter, vilka jämte suppleanter förordnas av Kungl. Maj:t.

Riksbankschefen är styrelsens ordförande. Vice ordförande förordnas av Kungl. Maj:t.

Kungl. Maj:t bestämmer angående ersättning till de styrelseledamöter, vilka icke äro anställda i riksbanken.

§ 3.

Det åligger styrelsen:

1) att besluta i de frågor, som enligt valutaförordningen ankomma på riksbankens prövning;

2) att träffa för verksamhetens organiserande och utövande erforderliga anstalter;

3) att meddela de närmare föreskrifter samt på förfrågan lämna de råd och upplysningar, som må erfordras för tillämpningen av de för valutakontorets verksamhet givna bestämmelserna;

4) att handhava den närmare tillsynen över efterlevnaden av sagda föreskrifter och bestämmelser; samt

5) att hos Kungl. Maj:t göra de framställningar, vilka kunna finnas av förhållandena påkallade.

§ 4.

Styrelsen äger antaga verkställande direktör, ställföreträdare för denne och sekreterare samt annan erforderlig personal samt meddela föreskrifter rörande personalen tillkommande arbetsuppgifter.

Styrelsen bör i den utsträckning det är möjligt antaga den arbetskraft riksbanken kan ställa till styrelsens förfogande.

Ersättning till personal bestämmes av styrelsen, som dock icke utan Kungl. Maj:ts medgivande må fastställa högre ersättning till någon befattningshavare än 600 kronor för månad.

Styrelsen äger jämväl att, i mån av behov, anlita särskilda sakkunniga.

§ 5.

Styrelsen sammanträder på kallelse av ordföranden så ofta omständigheterna därtill föranleda.

§ 6.

Beslut må ej av styrelsen fattas, där ej minst tre ledamöter däri deltaga. Vid handläggning av ärenden av allmän betydelse eller av större vikt skola såvitt möjligt samtliga ledamöter deltaga. Om styrelsen så prövar lämpligt, må ärenden av annan beskaffenhet handläggas av ett inom styrelsen utsett arbetsutskott med minst tre ledamöter.

Styrelsen äger uppdraga åt verkställande direktören att efter samråd med ordföranden eller efter styrelsens bestämmande med annan ledamot av styrelsen å dess vägnar besluta

a) i ärende av mindre vikt, där fråga är om omedelbar tillämpning av styrelsens beslut eller gällande föreskrifter;

b) i viss annan grupp av ärenden, vilka finnas vara av beskaffenhet att icke i varje fall påkalla styrelsens egen prövning.

Såsom styrelsens beslut gäller den mening, för vilken de flesta rösterna avgivits, eller vid lika röstetal den mening, som biträdes av ordföranden.

Finnes utgången av fråga, som föreligger till behandling inom styrelsen, kunna lända till nytta eller skada för ledamot av densamma eller honom närstående person eller företag, må denne ledamot ej deltaga i handläggningen av frågan.

Vid sammanträde skall föras protokoll, angivande de ledamöter som närvarit, de ärenden som behandlats samt besluten. Förekommer skiljaktig mening, skall denna antecknas till protokollet. Protokollet justeras av ordföranden.

§ 7.

Från kontoret utgående expeditioner undertecknas av ordföranden eller av annan, som styrelsen därtill förordnar.

§ 8.

Valutakontoret äger att av verk och myndigheter erhålla de upplysningar och det biträde, som för kontorets verksamhet erfordras och av vederbörande kunna lämnas.

§ 9.

Valutakontorets verksamhet skall vara underkastad granskning av två av Kungl. Maj:t utsedda revisorer.

Ersättning till revisorerna bestämmes av Kungl. Maj:t.

Denna instruktion träder i kraft genast efter utfärdandet.
